

Люшенко Тетяна Олександрівна

*аспірантка 2-го року навчання кафедри криміналістики
Національного університету «Одеська юридична академія»*

СТРУКТУРА КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛІСНОГО НЕВИКОНАННЯ ОBOB'ЯЗКІВ ПО ДОГЛЯДУ ЗА ДИТИНОЮ АБО ЗА ОСОБОЮ, ЩОДО ЯКОЇ ВСТАНОВЛЕНА ОПІКА ЧИ ПІКЛУВАННЯ

Одним із центральних елементів будь-якої методики розслідування є криміналістична характеристика кримінального правопорушення. В слідчій діяльності криміналістична характеристика використовується як інструмент для пошуку і виявлення слідів правопорушення і побудови версій щодо сутності і обставин кримінально-релевантної події та особи правопорушника.

Криміналістична характеристика – це системний опис притаманних певній групі кримінальних правопорушень особливостей, який має вагоме інформаційно-пошукове значення для організації розслідування й обумовлює застосування відповідних криміналістичних методів, прийомів і засобів [3, с. 353].

Криміналістична характеристика кримінального правопорушення має теоретичний і практичний аспект, тобто має подвійний характер її трактування і застосування. З теоретичної точки зору, вона є попереднім науковим інструментом дослідження криміналістично значимих ознак і властивостей кримінального правопорушення та являє собою фундамент методики розслідування, будь-якого кримінального правопорушення. А от, із практичної сторони, криміналістична характеристика кримінального правопорушення являє собою систему певних структурованих і послідовних відомостей, що використовується уповноваженою особою для раціонального та ефективного відшукування слідів правопорушення, висування версій щодо обставин кримінальної події, особи правопорушника у відповідності до типової моделі конкретної категорії правопорушень.

Зазначимо, що криміналістична характеристика набуває відповідного змісту залежно від виду кримінального правопорушення. Але при цьому, незважаючи на її змістовну динамічність, структура криміналістичної характеристики повинна містити базові елементи.

До основних елементів криміналістичної характеристики кримінального правопорушення можна віднести типові відомості про: 1)

особу правопорушника; 2) об'єкт посягання; 3) мотиви його вчинення; 4) спосіб його підготовки, вчинення, та приховування; 5) знаряддя та засоби, що можуть бути використані; 6) сліди та інші наслідки правопорушення. Не менш важливим елементом є також обстановка кримінального правопорушення, яка включає обстановку готування, здійснення та приховування кримінального правопорушення [2, с.198].

Стосовно криміналістичної характеристики злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування (ст.166 Кримінального кодексу України), то вона є системою певних відомостей про елементи цього злочину та взаємозв'язків між ними, що утворює його структуру.

Так, основним елементом криміналістичної характеристики досліджуваного виду злочинів, як і будь-якого іншого кримінального правопорушення, є *особа злочинця*. Особами, що вчиняють кримінальні правопорушення даного виду виступають батьки, усиновителі, опікуни чи піклувальники.

Другим елементом криміналістичної характеристики означеного кримінального правопорушення є *спосіб його вчинення*. Під способом вчинення злочину розуміють систему дій з його підготовки, вчинення, приховування або певний метод, порядок і послідовність прийомів та дій, що вчиняються особою.

Спосіб вчинення вищевказаного кримінального правопорушення виявляється у злісному невиконанні батьками або опікунами батьківських обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування. Особливістю способу є те, що він може бути у формі як активної діяльності, так і у формі бездіяльності. Найчастіше спостерігаються: 1) довготривале залишення впродовж тривалого часу потерпілого без будь-якого нагляду; 2) ухилення від виконання батьківських обов'язків; 3) незабезпечення особам безпечних для життя та здоров'я умов перебування за місцем проживання або в іншому місці; 4) невжиття заходів щодо їх лікування; 5) безпідставне обмеження у харчуванні, одязі та інших предметах першої необхідності; 6) штучне створення незадовільних умов проживання; 7) порушення прав на особисту недоторканість, свободу та захист від усіх форм морального та фізичного насилля [4, с. 432].

Наступним елементом криміналістичної характеристики вказаного виду кримінального правопорушення є *місце, час та обстановка*

вчинення. Так, місцем вчинення означеного кримінального правопорушення є будинок або будь-яке інше приміщення де мешкає дитина чи підопічний. Але кримінальне правопорушення може вчинятися і в іншому місці, це наприклад, може бути медична установа, житлове приміщення інших осіб, де особа може залишати без належного нагляду потерпілих. Час вчинення кримінального правопорушення може бути конкретним або тривалим. В свою чергу, обстановка характеризується соціальними та матеріальними умовами, в яких вчиняється кримінальне правопорушення [1, с. 10].

Важливим елементом криміналістичної характеристики досліджуваного правопорушення є *особа потерпілого*. Потерпілими за означеним кримінальним правопорушенням є діти та інші від дітей особи, щодо яких встановлена опіка чи піклування. Опіка встановлюється над особами, які не досягли 15-ти років і над особами, які визнанні судом недієздатними внаслідок душевної хвороби або недоумства. Піклування встановлюється над особами від 15-ти до 18-ти років і над особами визнаними судом обмежено дієздатними внаслідок зловживання спиртними напоями або наркотичними засобами. Вказані категорії осіб мають найменші можливості захисту своїх прав і володіють підвищеною віктимністю. В даному випадку можна говорити про нейтральну поведінку потерпілих, адже до них відносяться діти, люди похилого віку, хворі та інші особи, що ще та вже не можуть усвідомлювати характер своїх дій. Вказані факти показують впевненість і зухвалість злочинців, які усвідомлюють слабкість і інколи безпорадність жертви. Основними критеріями класифікації потерпілих є такі: вік потерпілого; умови життя та виховання; місце навчання; особливості фізіологічних потреб; потреби в особливому захисті держави.

Таким чином, для досконалого розслідування потрібно, в першу чергу, визначити криміналістичну характеристику вказаного кримінального правопорушення. Вона є системою елементів, що несуть в собі певні відомості про ознаки кримінального правопорушення, які взаємодіючи між собою та доповнюючи один одного формують фундамент розслідування.

Необхідно виокремлювати такі елементами криміналістичної характеристики злісного невиконання батьківських обов'язків по догляді за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування: а) відомості про особу злочинця; б) відомості про спосіб вчинення кримінального правопорушення; в) відомості про об-

становку, місце та час вчинення кримінального правопорушення; г) відомості про особу потерпілого; д) відомості про сліди та інші наслідки злочину.

Список використаних джерел

1. Динту В. А. Обстановка злочину як елемент криміналістичної характеристики злочинів: автореф. дис.... канд. юрид. наук: 12.00.09; Одеса, 2014. 20 с.
2. Тищенко В. В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів: монографія. Одеса: Фенікс, 2007. 260 с.
3. Криміналістика / за ред. В. В. Тищенка. Одеса: Гельветика, 2019. 556 с.
4. Усова Є. С. Особливості обстановки та способів вчинення злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування. *Актуальні питання досудового розслідування та сучасні тенденції розвитку криміналістики: матеріали. міжнар. наук.-практ. конф.*, Харків, 2014. С. 430-434.
5. Криминалистические средства, приемы и рекомендации: у 3 т. / гол. ред. Р. С. Белкин. *Юристь*, 1997. Т.2. 480 с.

Науковий керівник: к.ю.н, професор Загородній В. Є.

Малишева Марина Валеріївна

*аспірантка 1-го курсу кафедри кримінального права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

КВАЛІФІКАЦІЯ МАРОДЕРСТВА ЯК ВІЙСЬКОВОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ІНШІ ВОЄННІ КРИМІНАЛЬНО ПРОТИПРАВНІ ДІЯННЯ, СКОЄНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

З 24 лютого в Україні діє режим воєнного стану через широкомасштабну агресію з боку Російської Федерації. З березня 2022 року Верховна Рада ухвалила закон №7124 «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство».

Цим Законом були внесені значні зміни щодо кваліфікації «мародерства», що стало наслідком близько 6000 кримінальних прова-